

Gjykata Ndërkombëtare Penale; Raporti i saj me sovranitetin shtetëror

Kejsi Rizo

Abstrakti

Krijimi i një juridiksioni penal ndërkombëtar që do të vinte përpara përgjegjësisë personat që kryenin krime të rënda në emër të shtetit të cilin drejtonin u kthye në një domosdoshmëri veçanërisht në fundin e LIIB pasojat e të cilës ishin të tmerrshme për njerëzimin. Krijimi i Gjykatës Ndërkombëtare Penale në këto kushte solli një revolucion jo vetëm nga pikëpamja historike por edhe nga ajo e së drejtës ndërkombëtare duke konfirmuar përfundimisht si subjekt individin. Megjithatë, edhe pse një domosdoshmëri e kohës, krijimi i juridiksionit ndërkombëtar penal solli lindjen e një pyetje shumë të madhe: mos ndoshta kjo do të cënonte të drejtën e shteteve për të ushtruar ata vetë ndjekjen penale, duke rënë në këtë mënyrë ndesh me sovranitetin e tyre? A do të duhet shtetet të sakrifikojnë nga sovraniteti i tyre në emër të sigurisë së përbashkët?

Fjalë kyçe: Gjykata Ndërkombëtare Penale; sovraniteti shtetëror; subjektet e së drejtës ndërkombëtare.

Gjykata Ndërkombëtare Penale (GJNP) u themelua nga Konferenca Diplomatike e organizuar nga OKB në Romë, në verën e vitit 1998. Në përfundim të punimeve të saj, më 17 Korrik 1998, u miratua Statuti i GJNP, i cili njihet me emrin *Statuti i Romës*. Ai ka hyrë në fuqi më 1 korrik 2002. Themelimi i saj kurorëzon përpjekjet e vazhdueshme për krijimin e një mekanizmi me juridiksion penal ndërkombëtar të përhershëm. Qëllimi i krijimit është hetimi, gjykimi dhe dënimi i personave që kryejnë *vepra penale ndërkombëtare* të tilla si

genocid¹, krime kundër njerëzimit², krime të luftës³ dhe krime të agresionit⁴. Ky mekanizëm ndërkombëtar origjinal ka në qendër të veprimtarisë një subjekt që është i tillë si në të drejtën e brendshme ashtu edhe në të drejtën ndërkombëtare: individin. Ai, si rregull, gjykohet nga gjykatat e shtetit shtetësinë e të cilit mban. Në funksion të këtij parimi ka lindur dhe instituti i ekstradimit. Në rastin e GJNP kemi një përjashtim nga rregulli: një juridiksion ndërkombëtar që gjykon dhe jo një gjykatë e zakonshme e një shteti apo një tjetër. Rrjedhimisht, ka lindur dilema nëse ka përplasje mes juridiksionit të GJNP dhe atij të gjykatave në rang ndërkombëtar, nëse kemi të bëjmë me shkelje të sovranitetit të shtetit, apo është një gjykim që përbën interes kombëtar dhe del jashtë kufijve të sovranitetit, e thënë ndryshe, jashtë kufijve të interesit të ngushtë të shtetit? Përgjigja për çështje të tilla delikate nuk është e lehtë, sepse kjo do të kërkonte vendosjen dhe respektimin e një kufiri mes sovranitetit të shteteve dhe juridiksionit të GJNP-së.

Siç u theksua, GJNP e ka filluar veprimtarinë e vet në vitin 2002. Ajo ka një ekzistencë relativisht të shkurtër, por erdhi në jetë pas përpjekjeve të shumta të bashkësisë ndërkombëtare për krijimin e mekanizmave ndërkombëtarë për gjykimin e veprave penale dhe vënien përpara përgjegjësisë ndërkombëtare penale të individëve janë të hershme. Gjatë të dy luftërave botërore njerëzimi kaloi shumë vuajtje dhe pësoi humbje të panumërta materiale dhe në njerëz. Duhet vënë në dukje se sidomos gjatë Luftës së Dytë Botërore, u vu re tentativa e drejtuesve të shteteve nazifashiste, autorë të krimeve masive kundër njerëzimit, për t'u "fshehur" pas sovranitetit të shtetit të tyre. Kjo ndodhte për arsye se në atë kohë jo vetëm që nuk ekzistonte një mekanizëm juridiko-ndërkombëtar penal i mirëfilltë, por sepse edhe kur shtrohej çështja që të viheshin përpara përgjegjësisë, ishte shteti ai që "gjykohej" dhe që "dënohej" duke qënë se me konceptin e atëhershëm të shtetit supozohej se ato krime ishin kryer në "emër të shtetit" dhe një nga parimet kryesore të së drejtës ndërkombëtare ishte "mosndërhyrja në punët e brendshme të shtetit". Në këto rrethana, shpesh komuniteti ndërkombëtar e ka pasur të vështirë të vepronte. Për pasojë, njerëzimi ishte i paafte të parandalonte dhunimin e të drejtave të njeriut prej individëve të ndodhur në krye të shteteve. Kjo ishte një rrugë e cila nuk mund të vazhdonte gjatë duke qënë se, siç u përmend, filloi të abuzohej dhe të mos ekzistonte "frika" e ndëshkimit. Në këto kushte, i tmerruar nga brutaliteti gjithnjë në rritje si dhe "i zënë në kurtë" nga kolapsi për shkak të barrierave ideologjike⁵

¹ Genocid: krim ndërkombëtar që përmban veprime të tilla të cilat shkaktojnë dëmtime serioze fizike dhe mendore me qëllim për të shkatërruar plotësisht ose pjesërisht një grup kombëtar, racor ose fetar

² Krime kundër njerëzimit: krime brutale që përbëhen nga veprime të gjera dhe sistematike të kryera nga autoritetet shtetërore që krijojnë shok në mbarë ndërgjegjen njerëzore.

³ Krimet e luftës: dhunime të ligjeve të së drejtës ndërkombëtare lidhur me sjelljet në rastet e konflikteve ndërkombëtare të armatosura

⁴ Krime të agresionit: invazionepushtime ose sulme të armatosura, bombardime, bllokada, dhunime të armatosura të territoreve, etj.

⁵ Barriera ideologjike ishte krijuar në lidhje me faktin se, siç u përmend, sipas parimeve të së drejtës ndërkombëtare një nga elementët e sovranitetit është mosndërhyrja në punët e brendshme të shtetit.

komuniteti ndërkombëtar nisi interesimin për të identifikuar dhe për të dënuar kriminelët që fshiheshin pas petkut të sovranitetit shtetëror.⁶ Në kuadër të këtyre përpjekjeve, u morën masa për transferimin e përgjegjësive nga shteti tek individit.⁷ Kështu individit, përveçse u vu në shënjestër të së drejtës ndërkombëtare, u vesh për të parën herë me petkun e subjektit të së drejtës ndërkombëtare, çka deri në atë kohë kishte qënë ekskluzivitet vetëm i shtetit dhe i organizatave ndërkombëtare. Deri në atë kohë ai kishte qënë vetëm objekt e si i tillë nuk kishte as të drejta e as përgjegjësi nga pikëpamja e së drejtës ndërkombëtare.

Hapi i parë serioz për të realizuar vënien përpara përgjegjësive penale ndërkombëtare të individit, që çoi në krijimin e Gjykatës Ndërkombëtare Penale, u ndërmorr pas LIB. Ai ka të bëjë me një përpjekje që u bë për të nxjerrë përpara përgjegjësive penale Kajzerin, kryetarin e shtetit gjerman, i cili u shmang asaj duke u strehuar në Hollandë. Gjykata e mirëfilltë ndërkombëtare penale do të fillonte veprimtarinë e saj praktikisht pas LIIB, me krijimin e gjykatave *Ad-Hoc* të Nurembergut dhe të Tokios⁸. Ato u krijuan me marrëveshje mes shteteve fituese në luftë, si reagim ndaj krimeve mizore të kryera prej Gjermanisë hitleriane dhe aleatëve të saj, duke pranuar parimin e “*përgjegjësive individuale*”. Në vijim, në hartimin e Statutit të Romës u mbajt parasysh eksperiencia dhe veprimtaria e dy gjykatave të sipërpërmendura.⁹ Gjyqet e Nurembergut u zhvilluan në një hark kohor prej katër vjetësh (1945 – 1949). Gjatë kësaj periudhe u zhvilluan 12 gjyqe, më i famshmi prej të cilëve ishte gjyqi i parë ku u gjykuan 23 ndër figurat kryesore të regjimit nazist¹⁰.

Në 1947 Henri Donnedieli De Vabres, gjykatësi Francez në Gjykatën Kriminale të Nurembergut bëri propozimin për krijimin e një gjykate të përhershme¹¹. Puna për krijimin e kësaj gjykate nisi menjëherë. Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara ngarkoi Komisionin e së Drejtës Ndërkombëtare për të hartuar statutin e Gjykatës Ndërkombëtare Penale sipas nenit VI të Konventës Kundër Genocidit, së bashku me “*Parimet e Nurembergut*” dhe “*Kodin për Krimet Kundër*

Paqes dhe Sigurisë Ndërkombëtare”¹². Në vitin 1952 Asambleja e Përgjithshme themeloi një komitet me 17 përfaqësues të shteteve që do të vinin në ndihmë për hartimin e statutit të Gjykatës Ndërkombëtare Penale. Në vitin 1954 Komisioni i së Drejtës Ndërkombëtare doli me projektin e parë duke bërë propozimin përkatës pranë Asamblesë. Për fat të keq puna për themelimin e *GJNP-së* u pezullua për shkak të ashpërsimit të Luftës së Ftohtë.¹³

Do të kalonin shumë vite, kur në vitin 1993 Asambleja e Përgjithshme iu rikthye sërish projektit të krijimit të një Gjykate Ndërkombëtare Penale. Ajo kërkoi zyrtarisht nga Komisioni i së Drejtës Ndërkombëtare hartimin e një statuti për *GJNP*. Në vitin 1994 u ngrit një Komitet *ad-hoc* për të rishikuar statutin e propozuar nga Komisioni i së Drejtës Ndërkombëtare. Ky Komitet asistojë dhe nga një komitet parapërgatitor që u mbledh tre herë në vitet 1996 – 1998, për të sqaruar çështje që kishin të bënin me statutin në fjalë.¹⁴ Produkti final i punës së komitetit parapërgatitor i dalë në korrik të vitit 1998 përmbante rreth 1400 pika që parashtröheshin për diskutim lidhur me çështje që trajtoheshin në tekstin e statutit.¹⁵ Teksa njoftoi hyrjen në fuqi të statutit të Gjykatës Ndërkombëtare Penale, Sekretari i Përgjithshëm i Kombeve të Bashkuara, Kofi Annan, u shpreh se:

*“është një fitore e madhe për drejtësinë dhe për rendin botëror–një kthesë kundër sundimit të forcës dhe një rrugë e nisur drejt shtetit të së drejtës. Procesi nëpër të cilin po kalojmë shënon ndarjen përfundimtare me pamjen cinike të botës deri më sot, bazuar dhe në fjalët e Stalinit, sipas të cilit, një vdekje është një tragjedi ndërsa miliona vdekje janë statistikë”*¹⁶

Në fjalimin e tij, në dhjetor 1997 Louise Arbour, Prokuror në Gjykatën Ndërkombëtare Penale në Jugosllavi është shprehur se¹⁷

Rekurset pranë një organizmi ndërkombëtar për çështjet penale do të bëhen për krime të “tmerrshme” të cilat nuk mund të gjykohen nga juridiksioni i autoriteteve kombëtare”.

Lidhur me përgjegjësinë shtetërore në raport me atë individuale, shkak për të cilin u themelua *GJNP*, në doktrinën e së drejtës penale ekzistojnë tre teori: teoria që mbështet vetëm përgjegjësinë shtetërore; teoria që pranon ekzistencën

Këtë parim themelor që lidhet drejtpërdrejt me statusin juridiko-ndërkombëtar të shtetit, drejtuesit përgjegjës të shteteve e shfrytëzonin në favor të tyre për t’ju shmangur përgjegjësive për krime të pafundme kundër njerëzimit.

⁶ Bharadwaj, 2003:2

⁷ Krimet kundër rendit të së drejtës ndërkombëtare kryhen nga njeriu dhe jo nga entitete abstrakte, dhe vetëm me anë të ndëshkimit të individëve që i kryejnë këto krime mund të përforcohet veprimi i së drejtës ndërkombëtare.

⁸ Rancilio P., 2001:300

⁹ Tomuschat Ch., 1994:237-247

¹⁰ Gjykatat ndërkombëtare, 2005:119

¹¹ Gjykatat e Nurembergut dhe të Tokios ishin *Ad-Hoc* të ngritura për të gjykuar krimet e luftës dhe krimet kundër njerëzimit të kryera nga individët për një periudhë të caktuar kohe, pas LIIB dhe si të tilla me të përfunduar gjykimet përkatëse nuk ekzistonin më, ndaj u bë dhe propozimi për të pasur një juridiksion të përhershëm.

¹² Këto dy akte së bashku edhe me një varg dokumentesh të tjerë që trajtonin aspekte me karakter procedural dhe material të përgjegjësive penale ndërkombëtare, konsiderohen si zanafilla e të drejtës ndërkombëtare penale.

¹³ Sachabas W., 2001:8-10.

¹⁴ Arsanjani M., 1999 : 22-43

¹⁵ Kirsch P., & Holmes J., 1999:3

¹⁶ Bharadwaj, 2003:1

¹⁷ Kirsch P., & Holmes J., 1999:10

e përgjegjësish së përbashkët të shtetit dhe të individit dhe teoria që pranon se ekziston vetëm përgjegjësia penale individuale. Sipas teorive që mbështesin përgjegjësinë e shtetit dhe atë të përbashkët mes shtetit dhe individit, shteti nuk mund të lihet jashtë kuadrës të përgjegjësish për arsye se ai është subjekt i së drejtës ndërkombëtare dhe si i tillë mban përgjegjësi për çdo akt të kryer në emër të tij në shkëlqje të rregullave dhe parimeve të së drejtës ndërkombëtare.

Mbështetësit e teorisë se përgjegjësia penale ndërkombëtare i takon vetëm individëve argumentojnë se: (1) shteti është një organizëm sovran dhe i pavarur i cili nuk mund të gjykohej nga asnjë organizëm tjetër, (2) në veprën penale të kryer “nga shteti” mungon faktori psikologjik si element i anës subjektive të veprës penale¹⁸, (3) mungon baza ligjore për marrjen e shtetit në përgjegjësi penale dhe për aplikimin e sanksioneve ndaj tij, (4) *GJNP* në statutin e saj e përjashton shprehimisht mundësinë që në kategorinë e personave juridikë (*që merren në përgjegjësi penale*) të përfshihet dhe shteti.

Me krijimin e gjykatave të sipërpërmendura për gjykimin e veprave penale përkatëse, është e qartë se praktika e së drejtës ndërkombëtare penale ka tendencën e sjelljes përherë e më shumë drejt teorisë së tretë, për gjykimin e individëve në vend të shteteve. Kjo është diçka që theksohet në mënyrë të shprehur edhe në nenet 25¹⁹ e 27²⁰ të Statutit të Romës, të cilët përcaktojnë në mënyrë të drejtpërdrejtë qëllimin thelbësor për të cilin është krijuar *GJNP*, duke parashikuar personin fizik si subjekt të procedimit penal ndërkombëtar si dhe duke sanksionuar mungesën e tolerimeve në përjashtime apo imunitet nga përgjegjësia penale ndërkombëtare për persona që gëzojnë një status të veçantë në jetën publike.

Sovraniteti shtetëror

Sovraniteti është element esencial që një formacion i caktuar i organizuar politikisht të ketë të drejtë të pretendojë për posedimin e personalitetit juridiko – ndërkombëtar dhe si i tillë të shfaqet si subjekt i së drejtës ndërkombëtare. Ai

¹⁸ Vepra penale përbëhet nga elementët e anës objektive (tiparet dhe elementët e jashtëm që karakterizojnë të gjitha veprat penale) dhe elementët e anës subjektive (qëndrimi psikik i personit ndaj veprimit ose mosveprimit dhe pasojës që vjen apo mund të vijë). Elementët e anës objektive janë: Veprimi ose mosveprimi, rrezikshmëria, kundërligjshmëria, lidhja shkakësore, pasoja, vendi, koha, mjeti, mënyra, etj; Elementët e anës subjektive janë fajti, qëllimi, motivi.

¹⁹ *Gjykata do të ketë juridiksion mbi personat fizikë, në pajtim me këtë Statut. Personi që kryen një krim brenda juridiksionit të Gjykatës, do të jetë përgjegjës personalisht dhe i nënshtrohet dënimit, në pajtim me këtë Statut.*

²⁰ 1. Ky Statut do të zbatohet nësej ndaj të gjithë personave, pa asnjë dallim të bazuar në pozitën zyrtare. Në veçanti, pozita zyrtare si Kryetar i shtetit apo qeverisë, anëtar i qeverisë apo parlamentit, përfaqësues i zgjedhur i qeverisë apo zyrtar i qeverisë, në asnjë rast nuk do të përjashtojë një person nga përgjegjësia penale sipas këtij Statuti, as që pozita e tillë, vetvetiu, nuk do të krijojë bazë për reduktimin e dënimit. 2. Imunitetet apo rregullat speciale procedurale, që mund t'i jenë bashkëngjitur pozitës zyrtare të personit, sipas të drejtës kombëtare apo asaj ndërkombëtare, nuk duhet të pengojnë Gjykatën nga ushtrimi i juridiksionit të saj mbi një person të tillë.

është gjithashtu një koncept themelor i së drejtës. Në të drejtën publike dhe në atë ndërkombëtare publike, sovraniteti përkufizohet si “*dominium supremum, autoritet dhe rregull*”. Ai është pushteti suprem i shtetit, si një autoritet i cili është i pavarur nga cilido autoritet tjetër botëror²¹. Në terma të tjerë, ai është karakteristikë e pushtetit shtetëror dhe lidhet me pavarësinë e pushtetit shtetëror të një shteti nga pushteti i çfarëdo shteti tjetër. Kjo nënkupton se, shteti ka të drejtë të zgjidhë lirisht çështjet e tij të brendshme dhe të jashtme²². Sovraniteti nuk kufizohet vetëm në pushtetin, kontrollin ose forcën *de facto*, por përbën një mënyrë të organizimit të pushtetit politik dhe të drejtës publike (juridiksioni dhe autoriteti). Ky koncept lidhet me aftësinë e autoritetit shtetëror për të dhënë urdhra legjitimë (ligjet), dhe është gjithnjë çështje marrëdhënieje mes ligjit dhe pushtetit²³, pushtet i cili manifestohet me ushtrimin e autoritetit publik (administrativ, legjislativ, gjyqësor) dhe ndryshon nga pavarësia e cila lidhet me jetën ndërkombëtare të shtetit, pra me daljen e këtij të fundit në arenën ndërkombëtare në rolin e subjektit. Në doktrinën e së drejtës ndërkombëtare sovraniteti shfaqet për herë të parë në shek XVI dhe i pari që e përmend është *Jean Bodin* në vitin 1576 në veprën “*6 libra mbi republikën*”, duke e përkufizuar sovranitetin si pushtet absolut dhe i përjetshëm i republikës. Sipas tij: “*sovraniteti është ai pushtet i pakufizuar dhe i përjetshëm i një shteti*”²⁴. Bashkë me *Jean Bodin* kemi edhe një tjetër autor të madh i cili flet gjerësisht për problemet e sovranitetit. Ai është *Thomas Hobs. Bodin* dhe *Hobs* e kanë injektuar sovranitetin si kusht të domosdoshëm për shtetin që të dalë me cilësinë e subjektit të së drejtës ndërkombëtare.

E drejta e një shteti për të konsideruar si vepra penale veprime ose mosveprime të caktuara dhe rrjedhimisht e drejta për të marrë masat përkatëse është pjesë e sovranitetit. Në këtë kuadër shteti ka të drejtë që jo vetëm të dënojë krimet që kryhen brenda territorit të tij, por edhe ato që kryhen jashtë territorit, kur plotësohen disa kushte. Kjo lidhet kryesisht me parimet mbi të cilat bazohet ushtrimi i sovranitetit shtetëror në fushën penale, të tilla si parimi i territorialitetit, i juridiksionit universal, i personalitetit aktiv e pasiv, etj. Sipas parimit të territorialitetit, shteti ka të drejtë të ndëshkojë çdo person që kryen një krim në territorin e tij, përfshi edhe shtetasit e huaj. Juridiksioni universal ka të bëjë me të drejtën e shtetit për ndërmarrjen e procedurave për ndjekjen penale ndaj një personi pavarësisht nga shtetësia e tij dhe territori ku është kryer krimi. Ky është një lloj juridiksioni i cili ushtrohet në rastet e veprave penale që çenojnë interesat e të gjithë bashkësisë ndërkombëtare siç janë krimet e luftës, krimet kundër njerëzimit, gjenocidi, etj. Të drejtën për të ushtruar juridiksion universal një shtet gëzon dhe e ushtron në rastet kur shteti në territorin e të cilit është kryer krimi refuzon ushtrimin e juridiksionit. Në këto raste shtetet

²¹ Gruda, 2007:70

²² Omari, 2006:50

²³ Cohen J.L, 2009.

²⁴ Bodin, 2000:23

ushtrjnë atë që quhet *personalitet aktiv* dhe komponentin tjetër, *personalitetin pasiv*. Parimi i personalitetit aktiv ka të bëjë me të drejtën e shtetit për të dënuar shtetas të tij që kanë kryer një vepër penale jashtë territorit, me kusht që kjo vepër penale të jetë e dënueshme edhe nga legjislacioni i shtetit në territorin e të cilit është kryer, edhe nga ai i shtetit, shtetësinë e të cilit mban autori i veprës penale si dhe të mos ekzistojë një vendim penal i formës së prerë. Parimi i personalitetit pasiv lidhet me të drejtën e shtetit për të ushtruar juridiksion edhe për vepra penale të kryera jashtë territorit ndaj shtetasve të tij.

A po sakrifikohet sovraniteti për sigurinë?

Debati rreth çështjes së respektimit të sovranitetit të shteteve dhe rrezikut të cënimit të tij nga një drejtësi ndërkombëtare penale e pavarur ka dominuar doktrinën juridike prej themelimit të Gjykatës Ndërkombëtare Penale, dhe vazhdon ende sot. Parimet e përmendura më parë në lidhje me sovranitetin shtetëror në fushën penale, si dhe të tjerë të mishëruar në legjislacion dhe në doktrinën e së drejtës penale janë dëshmi se sovraniteti shtetëror është i gjerë dhe i gjithanshëm përta i takon ushtrimit të ndjekjes penale. Në këtë pikë, formulohen pikëpyetje të tilla si: a ekziston përplasje ndërmjet të drejtës së shteteve anëtarë të *GJNP-së* për të ushtruar ndjekje penale dhe kompetencës së vetë *GJNP-së*? Ekziston mbivendosje, apo bashkëpunim? A dëshmon fakti se shtetet anëtarë të *GJNP* i kanë dhënë kësaj të fundit juridiksion ndërkombëtar, që këta kanë sakrifikuar sovranitetin e tyre në emër të sigurisë?

Çdo shtet anëtar i GJNP-së është i detyruar ta pranojë juridiksionin e saj, pasi në ndryshim nga modeli tradicional i Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë²⁵, GJNP nuk i lejon shtetet të vendosin për të pranuar ose jo juridiksionin e saj rast pas rasti. Gjykata ka juridiksion mbi të gjithë rastet e krimit të gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit krimeve të luftës dhe krimeve të agresionit që ndodhin në territorin e një shteti që ka ratifikuar traktatin, ose që janë kryer nga shtetasi i një shteti që ka ratifikuar traktatin, nëse vëren se shtetet nuk kanë vullnet ose nuk janë në gjendje ta ushtrjnë ndjekjen penale²⁶. Gjithashtu Gjykata ka Juridiksion mbi çdo rast që i referohet nga Këshilli i Sigurimit të Kombeve të Bashkuara, mbi bazën e Kreut VII të Kartës, pavarësisht faktit nëse shteti ku ka ndodhur krimi e ka ratifikuar ose jo traktatin²⁷.

Rast përjashtimor i veçantë kur *GJNP* nuk ka juridiksion është ai kur ekziston një marrëveshje mes shteteve për të përjashtuar shtetasit e një shteti nga ndjekja penale që ushtrohet nga Gjykata, duke i dorëzuar ata tek shteti shtetësinë e të cilit

²⁵ Për të qënë palë në një gjykim pranë GJND duhet që të dy shtetet të bien dakord me njeri – tjetrin pasi juridiksioni i saj është fakultativ.

²⁶ Gjykatat ndërkombëtare, 2005:140

²⁷ Karta e Kombeve të Bashkuara dhe Statuti i Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë, Kreu VII

mbajnë. Një marrëveshje e tillë është nënshkruar mes Republikës së Shqipërisë²⁸ dhe ShBA në vitin 2003, dhe është ratifikuar me ligjin Nr.9081, datë 19.06.2003. Sipas tekstit të kësaj marrëveshje:

“2. Personat e Shteteve të Bashkuara të Amerikës që ndodhen në territorin e Republikës së Shqipërisë, në mungesë të miratimit të shprehur prej Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës: a) nuk do të dorëzohen apo nuk do të transferohen në asnjë mënyrë në Gjykatën Ndërkombëtare Penale për çfarëdo qëllimi ose b) nuk do të dorëzohen apo nuk do të transferohen në asnjë mënyrë në një entitet tjetër ose vend të tretë apo të dëbohen në një vend të tretë, me qëllim dorëzimin apo transferimin në Gjykatën Ndërkombëtare Penale.
3. Kur Qeveria e Republikës së Shqipërisë ekstradon, dorëzon ose ndryshe transferon një person të Shteteve të Bashkuara të Amerikës në një vend të tretë, Qeveria e Republikës së Shqipërisë nuk do të pranojë dorëzimin apo transferimin e këtij personi në Gjykatën Ndërkombëtare Penale nga një vend i tretë, pa miratimin e shprehur të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës.”

Kjo marrëveshje bazohet në nenin 98 të Statutit të Romës për GJNP sipas së cilit Gjykata nuk mund të ndërhyjë me kërkesë për dorëzimin e një individi nëse kjo vjen në kundërshtim me një marrëveshje ekzistuese mes shtetit të cilit i kërkohet dhe një shteti të tretë. Juridiksioni i detyrueshëm që ushtron Gjykata Ndërkombëtare Penale për shtetet anëtare nuk e bën atë një organizëm mbikombëtar. Ajo nuk bën asgjë më shumë nga sa mund të bëjë çdo shtet nën rregullat e së drejtës ndërkombëtare. Nisur nga kjo pikëpamje, GJNP mund të konsiderohet si një zgjerim i juridiksionit penal kombëtar, e për pasojë ekzistenca e saj nuk e kërcënon sovranitetin kombëtar, përkundrazi e ndihmon atë. Kjo theksohet që në preambulën e Statutit të GJNP, ku ndër të tjera nënvizohet se: *“Gjykata Ndërkombëtare Penale, e themeluar sipas këtij Statuti, do të jetë plotësim i juridiksioneve penale kombëtare”*. Kjo karakteristikë e gjykatës si plotësim i juridiksioneve penale kombëtare është një element që bën dallimin mes GJNP dhe juridiksioneve penale të mëparshme, siç ishte për shembull gjykata Ndërkombëtare për Ndjekjen e Personave Përgjegjës për Shkelje Serioze të së Drejtës Humanitare Ndërkombëtare të kryera në Territorin e ish-Jugosllavisë, në nenin 8/2 të statutit të së cilës përcaktohej se: *“Tribunali Ndërkombëtar do të ketë primat ndaj gjykatave kombëtare. Në cilëndo fazë të procedurës, Tribunali Ndërkombëtar mundet formalisht të kërkojë nga gjykata kombëtare t'i nënshtrohet*

²⁸ Republika e Shqipërisë e ka nënshkruar traktatin e Romës në vitin 1998 dhe e ka ratifikuar atë me ligjin Nr. 8984, datë 23.12.2002, pasi Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë e vën në lëvizje nga Kryeministri u shpreh me anë të vendimit nr. 186, datë 23.09.2002 se dispozitat e Statutit të Gjykatës Ndërkombëtare Penale nuk vijnë në kundërshtim me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

kompetencës së Tribunalit, në pajtim me këtë Statut dhe Rregullat e Procedurës dhe Dëshmimit të Tribunalit Ndërkombëtar”.

Marrëdhënia mes të drejtës ndërkombëtare penale dhe mekanizmit që e zbaton atë, me sovranitetin e shteteve është komplekse dhe ndonjëherë edhe e keqinterpretuar. Duhet të pranohet se juridiksioni ndërkombëtar penal e prek sovranitetin e shteteve duke ndaluar sjellje të caktuara të cilat nuk parashikoheshin më parë nga ligji ndërkombëtar. Nga ana tjetër edhe detyrimi që kanë marrë përsipër shtetet nënshkruese të traktatit të Romës për të bashkëpunuar me Gjykatën ndikon në sovranitetin shtetëror. Megjithatë, kriminaliteti ndërkombëtar nuk do të mund të parandalohet nëse nuk do të ekzistonte sovraniteti. Si shembull për të ilustruar këtë mund të merret rasti i Somalisë dhe Sierra Leones ku krimi e pati të lehtë të lulëzonte për sa kohë që shteti nuk ekzistonte apo ishte i dobët. Shteti dhe organet përkatëse të tij kanë rol mbrojtës të padiskutueshëm, të paktën për aq kohë sa OKB ose ndonjë organizëm tjetër ndërkombëtar nuk do të marrin përsipër detyrat e tyre. GjNP është krijuar si pasojë e ushtrimit të sovranitetit nga ana e shteteve. Me fjalë të tjera, ajo është një organ i përhershëm i krijuar me anë të një traktati ndërkombëtar prej shteteve anëtare të Kombeve të Bashkuara. Asnjë entitet tjetër veç shteteve nuk e ka të drejtën dhe as kompetencën dhe autoritetin për të krijuar një Gjykatë Ndërkombëtare Penale. Kështu pra, ky institucion, ia detyron ekzistencën e tij sovranitetit shtetëror. Themelimi i tij me marrëveshjen e të gjithë shteteve nënkupton se këta të fundit, me vullnetin e tyre sovran, i kanë dhënë atij të drejtën të ushtrojë disa nga fuqitë që burojnë prej sovranitetit të tyre, e konkretisht të drejtën për të ushtruar juridiksion ndërkombëtar penal.²⁹ Në rastin e Shqipërisë, kjo e drejtë e shtetit për të kaluar një ose disa kompetenca ekskluzive në mekanizma të tjerë ndërkombëtarë është ngritur në nivel kushtetues në nenin 123/1 të Kushtetutës së saj, sipas së cilit “*Republika e Shqipërisë, në bazë të marrëveshjeve ndërkombëtare, u delegon organizatave ndërkombëtare kompetenca shtetërore për çështje të caktuara*” si dhe në nenin 2 paragrafi 3, i cili parashikon se “*Për ruajtjen e paqes dhe të interesave kombëtare, Republika e Shqipërisë mund të marrë pjesë në një sistem sigurimi kolektiv, në bazë të një ligji të miratuar me shumicën e të gjithë anëtarëve të Kuvendit*”. Nga analiza e këtyre dispozitave në frymën e përgjithshme dhe të dispozitave të tjera kushtetuese, të Statutit të Romës, të jurisprudencës dhe të doktrinës në përgjithësi duket qartë se, juridiksioni ndërkombëtar penal nuk përbën “*rrezik*” për sovranitetin kombëtar. Ajo së cilës i duhet kushtuar vëmendje është masa e kompetencave që i kalohen mekanizmit ndërkombëtar, e cila duhet të jetë e tillë që të mos çënojë identitetin kushtetues të shtetit dhe kushtet themelore për ushtrimin e sovranitetit kombëtar³⁰.

²⁹ Cryer R., 2006 : 7

³⁰ Vendim nr. 186, datë 23.09.2002 i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë

Konkluzione

Gjykata Ndërkombëtare Penale është i pari institucion ndërkombëtar me juridiksion penal të përhershëm. I gjendur në rrethana kur krimi lulëzonte hapur, njerëzimi e gjeti krijimin e saj si zgjidhjen më optimale për t’i bërë ballë atij për të vënë përpara drejtësisë personat përgjegjës dhe për të mundësuar kështu transferimin e përgjegjësisë nga shteti tek individit, i cili parashikohet shprehimisht nga Statuti i Gjykatës Ndërkombëtare Penale si subjekt i procedimit penal. Përsa i takon raportit të GjNP-së me sovranitetin shtetëror, nuk mund të veçohet ndonjë prej tyre si prevalent ndaj tjetrit. Kjo për faktin se GjNP është krijuar si pasojë e ushtrimit të sovranitetit nga ana e shteteve, dhe për t’ju ardhur atyre në ndihmë. Ushtrimi i sovranitetit shtetëror jo vetëm që nuk duhet të konsiderohet i cënuar e i rrezikuar, por përkundrazi duhet të jetë bashkëpunues me juridiksionin ndërkombëtar që i gjendet përballë e të cilin ai vetë e ka legjitimuar. Themelimi i GjNP ka dëshmuar se jo vetëm që nuk ka sakrifikim të sovranitetit, por përkundrazi ai është përdorur nga shtetet në mënyrën më të mirë të mundshme në emër të sigurisë, paqes e rendit në botë.

Veç rolit të tyre administrativ e legjislativ, shtetet janë aktorë kryesorë në procedurat që ndiqen përpara GjNP, si dhe në vendimet e dala prej saj. Duke vepruar në një botë të përbërë nga shtete sovraane, GjNP ka nevojë për bashkëpunimin e këtyre të fundit në të gjitha fazat e procedurat me qëllim që të përmbushë misionin që i është besuar.

Bibliografia

1. Statuti i Romës për Gjykatën Penale Ndërkombëtare, i miratuar nga Konferenca Diplomatike e të Plotëfuqishmëve në Kombet e Bashkuara për themelimin e Gjykatës Ndërkombëtare Penale më 17 korrik 1998, hyrë në fuqi më 1 korrik 2002
2. Karta e Kombeve të Bashkuara dhe Statuti i Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë nënshkruar në datën 26 qershor 1945 në San Francisko; hyrë në fuqi në datën 24 tetor 1945, Tiranë 1978.
3. Ligj Nr. 8984, datë 23.12.2002 “Për ratifikimin e Statutit të Romës për Gjykatën Ndërkombëtare Penale”
4. Statuti i Tribunalit Ndërkombëtar për Ndjekjen e Personave Përgjegjës për Shkelje Serioze të së Drejtës Humanitare Ndërkombëtare të kryera në Territorin e ish - Jugosllavisë që nga viti 1991, miratuar me rezolutën e Këshillit të Sigurimit 827 (1993) të 25 majit 1993, i ndryshuar me rezolutat e Këshillit të Sigurimit 1166 (1998) të 13 majit 1998, 1329 (2000) të 30 nëntorit 2000, 1411 (2002) të 17 majit 2002 dhe 1431 (2002) të gushtit 2002.
5. Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë
6. Vendim nr. 186, datë 23.09.2002 i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë
7. Ligj Nr.9081, datë 19.6.2003 për ratifikimin e “marrëveshjes ndërmjet qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës për dorëzimin e personave në gjykatën ndërkombëtare penale”